

формування законодавчої бази, яка б регулювала існування криптовалют як в окремо взятій країні, так і на міждержавному рівні. Потім необхідно створити інфраструктуру, яка б забезпечувала повноцінне функціонування такої фінансової системи, дозволити розрахунки криптовалютами через термінали і різноманітні актуальні сервіси, що підвищить попит на них і кількість операцій, проведених із криптовалютою, а отже сприятиме фінансовій безпеці країни.

Список використаних джерел:

1. Bitcoin [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.investopedia.com/terms/b/bitcoin.asp#ixzz4pcSbJBdO>
2. Bitcoin Classic. Investopedia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.investopedia.com/terms/b/bitcoin-classic.asp#ixzz4pcRhWk3F>
3. Bitcoin Wallet Definition. Investopedia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.investopedia.com/terms/b/bitcoin-wallet.asp#ixzz4pcTE5fkN>
4. Дубенский В.С. Эволюция Bitcoin. Почему валюты боится власть? / В.С. Дубенский [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://chp.com.ua/all-news/item/37954-evolyutsiya-bitcoin-pochemu-valyuty-boitsya-vlast>
5. Ethereum World News. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ethereumworldnews.com/bitcoin-hard-fork-august-1st-happening-latest-development-investors-know/>
6. Коваль С.Ю. Криптовалюти як складова частина фінансової системи: стан і перспективи розвитку в Україні / Коваль С.Ю. // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – Випуск 15. – С. 529-533.
7. Поливка Н. М. Криптовалюти і «різноманітні біткоіни» / Н.М. Поливка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://yur-gazeta.com/publications/practice/informatsiynе-pravo-telekomunikatsiyi/kriptovalyuti-i-riznomanitni-bitkoini.html>
8. Резніченко Є.В. Біткоїн: валюта майбутнього чи фінансова піраміда? / Є.В. Резніченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ua.prostobank.ua/e_banking/statti/bitkoyin_valyuta_maybutnogo_chi_finansova_piramida
9. Різкий розворот. Криптовалюти Bitcoin і Ethereum стрімко змінили курс. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://biz.nv.ua/ukr/markets/rizkij-rozvorot-kriptovalyuta-bitcoin-i-ethereum-strimko-zminili-kurs-1506111.html>
10. У Нацбанку пояснили правовий статус криптовалюти в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zik.ua/news/2017/08/11/u_natsbanku_poyasnyly_pravovyy_status_kryptovalyuty_v_ukraini_1148903
11. Шевченко Л.В. Темная сторона биткоина: чем опасны криптовалюты? / Л.В. Шевченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ubr.ua/ukraine-and-world/technology/temnaia-storona-bitkoina-chem-opasny-kriptovalyuty-357155>

Рецензент д.е.н., професор Вахович І.М.

УДК 330.564

Шубала І.В. к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ПОКАЗНИКІВ РОЗПОДІЛУ ДОХОДІВ ДОМОГОСПОДАРСТВ РЕГІОНУ

У статті проаналізовано основні показники розподілу доходів домогосподарств на регіональному рівні. На основі аналізу виявлено, що спостерігаються негативні тенденції зменшення доходів домогосподарств, що призводить до погіршення купівельної спроможності громадян Волинської області.

Ключові слова: доходи, домогосподарства, диференціація доходів, децильний коефіцієнт, прожитковий мінімум.

Шубала І.В.

АНАЛИЗ И ОЦЕНКА ПОКАЗАТЕЛЕЙ РАСПРЕДЕЛЕНИЯ ДОХОДОВ ДОМОХОЗЯЙСТВ РЕГИОНА

В статье проанализированы основные показатели распределения доходов домохозяйств на региональном уровне. На основе анализа выявлено, что наблюдаются негативные тенденции уменьшения доходов домохозяйств, что приводит к ухудшению покупательной способности граждан Волынской области.

Ключевые слова: доходы, домохозяйства, дифференциация доходов, децильный коэффициент, прожиточный минимум.

Shubala I.

ANALYSIS AND EVALUATION OF INDICATORS OF DISTRIBUTION OF INCOMES OF REGIONAL HOUSEHOLDS

The article analyzes the main indicators of household income distribution at the regional level. On the basis of the analysis, it was found that there are negative trends in household income reduction, which leads to a deterioration in the purchasing power of citizens of the Volyn region.

Key words: income, households, income differentiation, decile coefficient, subsistence minimum..

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. На сьогоднішній день проблема диференціації доходів постає досить гостро, адже значна частина населення нашої країни знаходиться за межею бідності, що призводить до погіршення соціально-економічного життя населення. Зокрема, домогосподарства беруть участь у розподілі і перерозподілі валового внутрішнього продукту і національного доходу, а також відображають рівень життя населення і формують передумови для розвитку людського капіталу. Державне регулювання доходів населення (домогосподарств) є однією із складових соціальної політики країни. Вона являє собою систему заходів та норм законодавчого, виконавчого та контролюючого характеру. Ця система спрямована на створення умов, які сприяють відтворенню та розвитку робочої сили, а також послаблюють соціальну напруженість.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Вивченням проблем диференціації доходів населення займалося чимало вітчизняних та зарубіжних вчених зокрема: Г. Поляк, Т. Кізима, Ю. Станкевич, Е. Лібанова, О. Бервено, К. Швабій, Г. Беккер, Дж. М. Кейнс, К. Ланкастер, А. Маслоу та інші. Їх дослідження суттєво збагатили загальну теорію диференціації доходів, та систему формування доходів домогосподарств. Водночас дана проблема потребує всебічного наукового дослідження щодо економічної інтерпретації тенденцій зміни показників аналізу та оцінки розподілу доходів домогосподарств на регіональному рівні.

Цілі статті. Основна ціль даного дослідження – провести критичний аналіз та узагальнюючу оцінку зміни основних показників розподілу доходів домогосподарств на прикладні окремого регіону – Волинської області.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Доходи домогосподарств і їх диференціація на даному етапі розвитку економіки займають лідируючі позиції у вивченні і вдосконаленні. У сучасній практиці існує чимало показників, які визначають рівень доходів населення, їх динаміку, а також межу бідності громадян. Одним із основних показників доходів населення є децильний коефіцієнт.

Децильний коефіцієнт доходів населення визначає у скільки разів найменші доходи заможних верств населення перевищують найвищі доходи найменш забезпечених верств населення.

Статистичні дані Головного управління статистики у Волинській області показують, що децильний коефіцієнт диференціації загальних доходів населення протягом трьох досліджених років різко міняється. У 2013 році він показував, що найменші доходи 10% найзаможнішого населення перевищують у 4,3 рази найнижчі доходи 10% найменш забезпечуваного населення. Проте протягом двох наступних років цей показник у рази змінюється. Найменша різниця у доходах становить у 2014 році – 2,5 рази, це майже у 2 рази менше, чим у попередньому році, проте у 2015 році вже 3,5 рази. На нашу думку, вплив на такий стан доходів має «Революція гідності» та конфлікт на Сході країни.

Зміну децильного коефіцієнта у Волинській області відображено на рисунку 1, а також показано децильний коефіцієнт фондів (по загальних доходах).

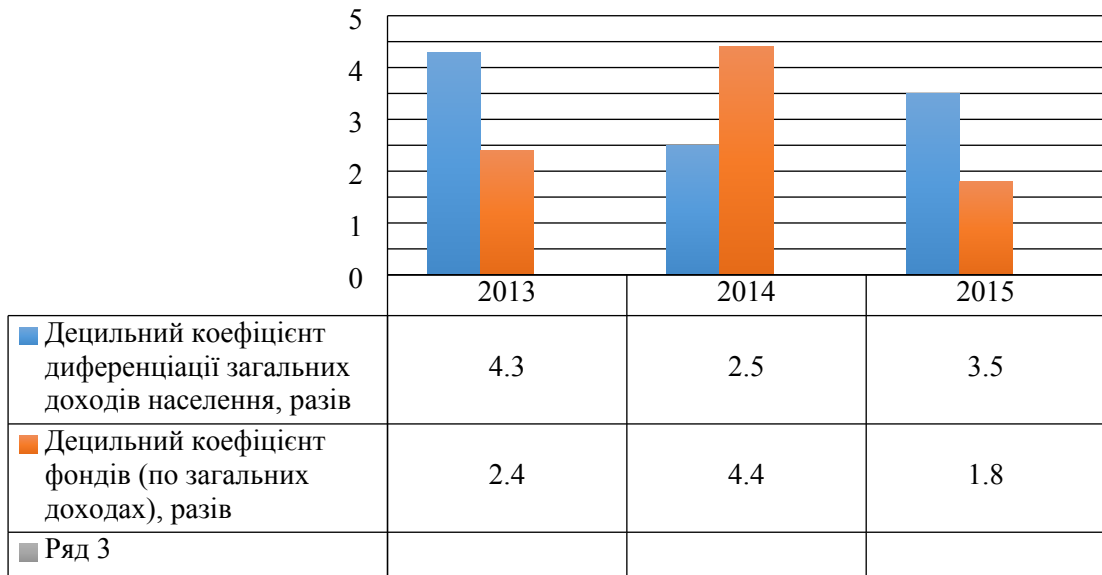

Рис.1. Децильний коефіцієнт доходів населення Волині за 2013-2015 рр., разів (побудовано автором на основі джерела [1])

У таблиці 1 розраховано відхилення децильного коефіцієнта протягом 2013 – 2015 років. Також слід зауважити, що децильний коефіцієнт диференціації загальних доходів населення у 2013 році найнижчий, проте саме у цьому році рівень життя громадян був найвищим. Ми вважаємо, що цей коефіцієнт показує різницю доходів між різними верствами населення, але не відображає рівень життя громадян, адже він показує лише доходи населення не враховуючи рівень цін, величину податків і купівельної спроможності громадян.

Як бачимо з таблиці 2, у 2014-2015 роках децильний коефіцієнт диференціації загальних доходів знаходяться на однакових рівнях. Це свідчить про те, що в середньому у всіх областях країни політика доходів майже однакова, а також не існує суттєвої диференціації по доходах найменш забезпечених громадян і найбільш забезпечених.

Така ситуація спричинена такими факторами:

- піднесення народу («Революція гідності»);
- зміна влади;
- розслідування гучних справ через корупцію;
- страх перед правосуддям і т.д.

Таблиця 1

Диференціація життєвого рівня населення Волинської області за 2013–2015 рр.

Показники	Роки		
	2013	2014	2015
Тис. осіб	76,2	147,5	74,7
У відсотку до загальної чисельності населення	7,3	14,1	7,2
Довідково: середньорічний розмір прожиткового мінімуму (у середньому на одну особу в місяць, грн.)	1113,7	1176,0	1227,3
Децильний коефіцієнт диференціації загальних доходів населення, разів	2,2	2,6	2,5
Децильний коефіцієнт фондів (по загальних доходах), разів	3,1	3,4	4,1

Примітка: складено автором на основі джерела [3]

Таблиця 2

Розподіл населення України за децильними коефіцієнтами за 2013–2015 рр.

Показники	2013 рік	2014 рік	2015 рік
Децильний коефіцієнт диференціації загальних доходів, разів	2,7	2,6	2,6
Децильний коефіцієнт фондів (по загальних доходах), разів	4,6	4,4	4,5
Коефіцієнт Джині	0,237	0,226	0,227

Примітка. Складено автором на основі джерела [3]

Через низькі доходи чимала кількість громадян живуть за межею бідності. Бідність населення – це соціальне становище громадян країни, в процесі якого вони не мають матеріальних коштів для забезпечення «нормального» життя особисто собі та власним дітям. На сьогоднішній день, ми можемо сказати, що велика частина населення не лише області, але і країни в цілому не задоволенні своїм життям. На початку 2015 року було проведено опитування, чи громадяни країни вважають себе бідними, 44% респондентів сказали, що вони бідні [4].

Волинська область у 2015 році була однією із областей, де середній рівень заробітної плати був надзвичайно низьким, а саме близько 2700 грн за місяць, що призвело до погіршення купівельної спроможності громадян. Слід відмітити, що наша країна за даним показником із 42 країн світу зайняла 41 місце [3]. Це приголомшливий результат, який має привернути увагу керівництва держави та підштовхнути до рішучих дій для підвищення рівня життя населення.

За допомогою формули розраховано рівень бідності населення протягом трьох досліджених років.

$$PB_{2013} \frac{76,2}{1037,2} \times 100\% = 7,3\% .$$

У 2013 рівень бідності склав 7,3%. Зауважимо, Головне управління статистики у Волинській області надає дані, що середньорічний розмір прожиткового мінімуму (у середньому на одну особу в місяць) складає 1113,7 грн.

$$PB_{2014} \frac{76,2}{1038,6} \times 100\% = 14,1\% .$$

Відсоток бідності стрімко зріс у 2014 році і склав 14,1%, що на 6,8% більше, ніж у 2013 році, незважаючи на те, що середній рівень прожиткового мінімуму збільшився на 62,3 грн.

$$PB_{2015} \frac{74,7}{1040,2} \times 100\% = 7,2\% .$$

У 2015 році рівень життя населення покращився. Відсоток бідності зменшився відносно 2014 року на 6,9% і становив 7,2%. Спостерігається збільшення середнього рівня прожиткового мінімуму до 1227 грн.

Зменшення рівня бідності населення на регіональному рівні не дає підстав вважати, що життя громадян покращилось, оскільки значна частина населення немає можливості забезпечити свої сім'ї гідним рівнем доходів для задоволення власних потреб.

На рисунку 2 відображено динаміку зміни рівня бідності у регіоні протягом трьох досліджених років. У 2014 році 14,1 % громадян Волинської області мали доходи нижчі

прожиткового мінімуму, які провокували зростання соціальної напруги та свідчили про відсутність середнього прошарку суспільства. Така ситуація є досить несприятливою, адже її розвиток може призвести до збільшення бідності, зниження рівня життя населення області, а також чіткого поділу суспільства на «багатих» і «бідних».

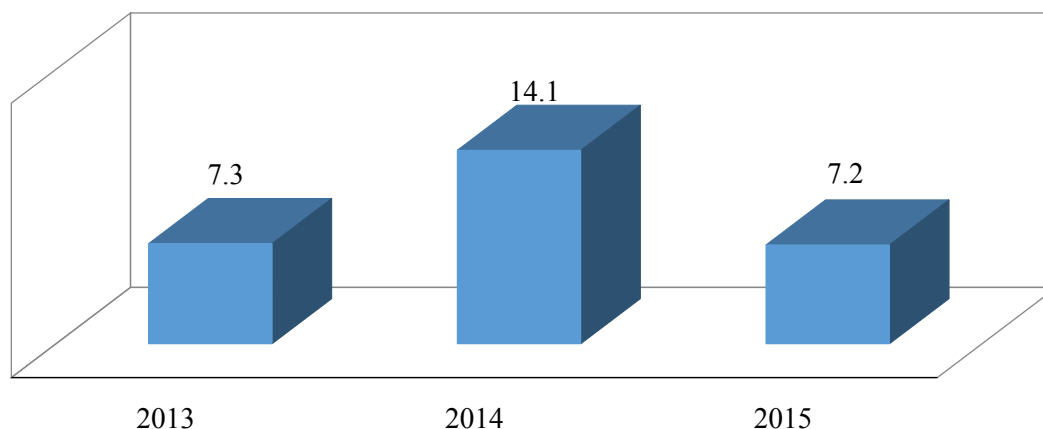

Рис.2. Відсоток жителів Волині з доходами нижче прожиткового мінімуму за 2013-2015 рр., % (побудовано автором на основі джерела [1])

На нашу думку, така диференціація спричиняється суттєвою корупцією і тіншовими доходами.

Також одним із основних регуляторів доходу громадян є споживчий кошик, який передбачає мінімальний набір товарів і послуг, які необхідні людині для життя. Перелік необхідних товарів і послуг повинен переглядатися раз в 5 років, не рідше, щоб врахувати розвиток суспільства і технологій. В Україні переглядали цей перелік в 2000 році, а в 2015 році додали ще кілька пунктів. Проте у цьому наборі на достатньо низькому рівні стоять такі потреби як оплата комунальних послуг, платне лікування, платна освіта і ніяк не згадані потреби в особистому розвитку та відпочинку [4].

У нашому випадку було розглянуто саме перерозподіл грошових коштів домогосподарств Волині, що подано у таблиці 3.

Таблиця 3

Розподіл доходів домогосподарств протягом 2013–2015 рр.

Показники	Роки			Відхилення			
	2013	2014	2015	2014/2013		2015/2014	
				абс.	від.	абс.	від.
Всього тис. грн.	26907	27986	33695	1079	4,01	5709	20,4
Придбання товарів та послуг	25405	29324	36860	3919	15,4	7536	25,7
Доходи від власності, сплачені	177	196	277	19	10,7	81	41,3
Поточні податки на доходи, майно та інші сплачені поточні трансфери	1420	2389	2199	969	68,2	-190	-7,9
У тому числі:							
Поточні податки на доходи, майно	1025	1177	...	152	14,8	-100	-100
Нагромадження фінансових активів	373	-952	532	-573	-155,2	-420	44,1
Приріст фінансових активів	-468	-2971	-6173	-2503	534,8	-3202	-107,8

Примітка: складено автором на основі джерела [3].

Згідно із даними рисунку 3, а також таблиці 3 бачимо, що найбільше витрат протягом трьох досліджуваних років надходять на придбання товарів та послуг, також високий відсоток мають податки на доходи, майно та інші поточні трансфери. І знову можемо виділити 2014 рік, який був нестабільним.

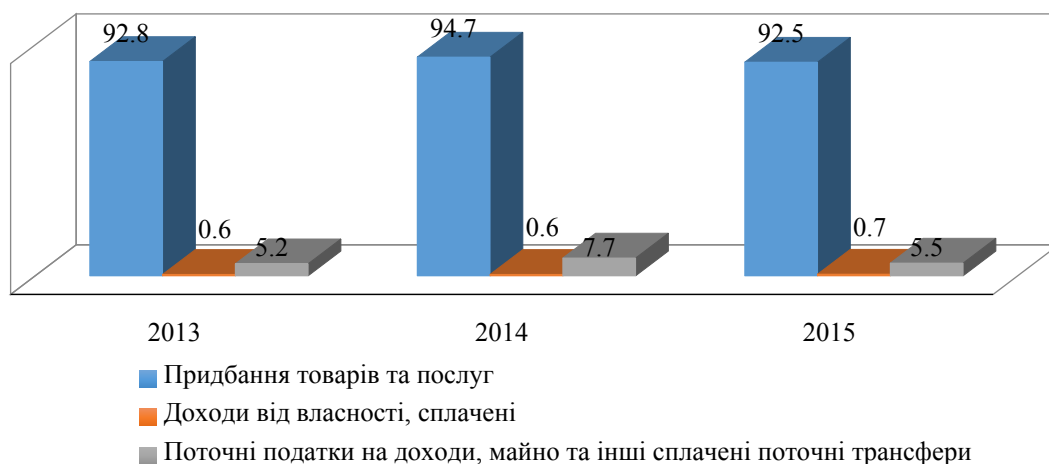

Рис. 3. Перерозподіл доходів домогосподарств у % за 2013-2015 рр. (побудовано автором на основі джерела [3])

Як на наш погляд, проблемним являється і те, що надзвичайно низьким є показник «нагромадження фінансових активів». У 2014 році він опустився нижче нуля. Слід зазначити, що це лише офіційні показники, а реально можна побачити набагато гірші результати. Вітчизняні та зарубіжні вчені зазначають, що придбання житлового приміщення повинно виплачуватися із заощаджень домогосподарств, в нас виникає питання, за які кошти громадяни повинні виплачувати покупку житла, навчання дітей, мобільний зв'язок та інші подібні споживання, які не передбачено у «споживчому кошику України», якщо рівень заощаджень не дозволяє цього зробити.

На рисунку 4 відображено приріст доходів домогосподарств Волинської області протягом 2013-2015рр.

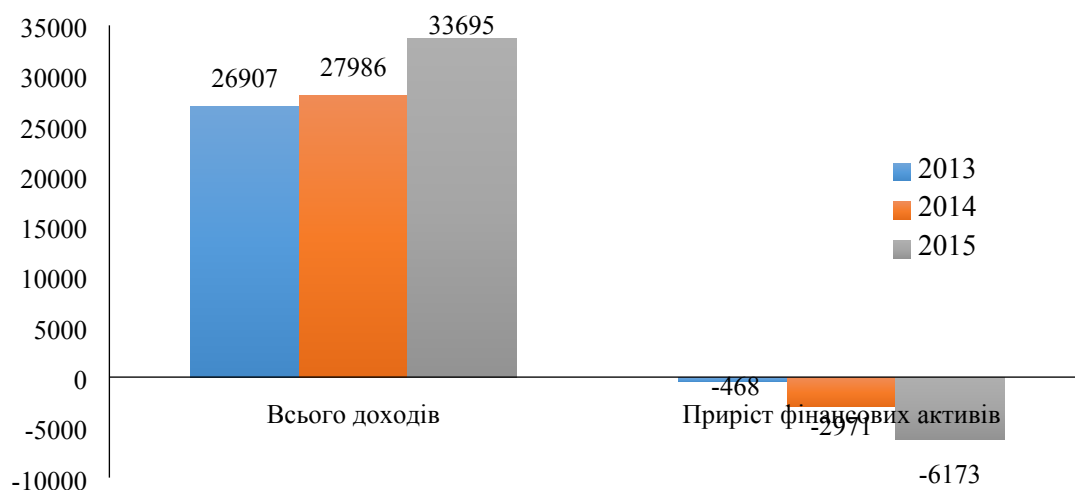

Рис. 4. Приріст доходів домогосподарств Волині за 2013-2015 рр., млн. грн. (побудовано автором на основі джерела [3])

Згідно статистичних даних видно, що витрати населення області набагато більші за їх доходи, приріст фінансових активів не відбувається, люди «живуть в борг». Із кожним

роком ця тенденція погіршується, так протягом 2013–2015 років приріст фінансових активів домогосподарств Волинської області зменшився на 5707 грн.

У таблиці 4 наведено кількість продуктів, які споживає в середньому одна особа в місяць у Волинській області.

Таблиця 4

Споживання продуктів харчування на одну особу у Волинській області за 2013-2015 рр.

Показники	Роки			Абсолютне відхилення	
	2013	2014	2015	2014/2013	2015/2014
М'ясо і м'ясопродукти, кг	4,7	4,7	4,5	0	-0,2
Молоко і молочні продукти, кг	20,5	19,9	19,5	-1	-0,4
Яйця, шт.	19	18	19	1	1
Риба і рибопродукти, кг	1,7	1,7	1,2	0	-0,5
Цукор, кг	3,4	3,4	3	0	-0,4
Олія та інші рослинні продукти, кг	2	1,9	1,8	-0,1	-0,1
Картопля, кг	9,5	9,8	8,6	0,3	-1,2
Овочі та баштанні, кг	9,1	8,4	8,4	-0,7	-
Фрукти, ягоди, горіхи, виноград, кг	3,3	3,1	2,8	-0,2	-0,3
Хліб і хлібні продукти, кг	9,8	9,2	8,7	-1,1	-0,5

Примітка. Побудовано автором на основі джерела [3].

Негативним явищем є те, що жителі Волинської області споживають все менше продуктів харчування. Зокрема найбільше зменшилося споживання молочних продуктів їх рівень знизився у 2015 році на 0,2 кг в порівнянні з 2014 роком, картоплі – на 1,2 кг, а хліба – на 0,5 кг менше. Це свідчить, що значна частина населення не має купівельної спроможності забезпечити себе продуктами першої необхідності, адже ціни стрімко зростають з року в рік.

Висновок. Отже показників, які відображають диференціацію доходів населення є чимало, кожен із них має свої переваги та недоліки. Конкретного показника, який дав би реальні цифри не існує, адже значна частина населення приховує свої реальні доходи, також існують громадяни, доходи яких неможливо визначити. У процесі дослідження виявлено як позитивні, так і негативні сторони регіональної політики у сфері доходів. Нажаль негативних сторін у цій політиці більше. Зокрема виділено такі негативні явища в регіоні та в країні в цілому:

надзвичайно низький рівень реального доходу громадян, який не відповідає потребам людини у житті, у розвитку, для створення власних сімей;

майже відсутність середнього класу, що спричиняє чіткий поділ на «бідних» і «багатих» громадян;

через низький рівень заробітної плати громадяни починають вести нелегальні справи, емігрувати в інші країни чим зменшують бюджет України і збільшують рівень тіньової економіки;

44% громадян країни вважають себе бідними, що говорить про незадоволення рівнем життя;

соціальні виплати у структурі загальних доходів населення Волині перевищують рівень заробітної плати, така тенденція є небезпечною для розвитку країни;

на даний момент в Україні існує велика частка громадян, які імітують потребу у соціальних виплатах, за допомогою корупції або родинних зв'язків здобувають для себе соціальні виплати;

через низьку заробітну плату жителі емігрують або відмовляються працювати в Україні, а якщо працюють, то лише не офіційно, відповідно не сплачують податки у державний бюджет.

Загалом рівень доходів населення протягом останніх років збільшується, але таку тенденцію важко назвати позитивною, адже комунальні платежі, ціни на продукти першої необхідності швидко зростають. Зрозуміло, що грошові кошти, які громадяни отримують неофіційно проходять повз державний бюджет, тобто податки не сплачуються. Це не дозволяє отримати статистику реального рівня доходів населення країни, а в результаті виникають системні проблеми в економіці країни.

Список використаних джерел:

1. Бервено О. Вплив надмірної нерівності доходів на якість життя / О. Бервено // Проблеми економіки. – 2014. – №1. – С. 304–308.
2. Лібанова Е. Аналіз бідності та соціальних наслідків економічної кризи в Україні [Електронний ресурс] / Е.Лібанова; Інститут демографії та соціальних досліджень НАНУ. – К., 2010. – Режим доступу: http://www.undp.org.ua/files/ua_35927.
3. Офіційний сайт Головного управління статистики у Волинській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua>.
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс].
5. Качан Є.П. Економіка праці та соціально-трудова відносина: Навч.-метод. Посібник / За заг. ред. проф. Є.П. Качана– Тернопіль: ТДЕУ, 2006. – 373 с.
6. Кізіма, Т. О. Бюджет домогосподарства: теоретичні основи та прагматизм формування в сучасних умовах / Т. О. Кізіма // Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ : зб. наук. праць. – Кривий Ріг, 2008. – Вип. 3 (15). – С. 123–129.
7. Лісовий А.В. Економічний аналіз доходів населення: стан, структура, динаміка / А.В. Лісовий, І.І. Чуницька // Наукові праці НДФІ. – 2010. – № 5. – С. 18-22.
8. Станкевич Ю. Ю. Домогосподарство в ринковій економічній системі та його відображення у світовій економічній думці ХХ століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / Ю. Ю. Станкевич. – К., 2010. – 19 с.
9. Холод Н.М. Розподіл доходів та бідність у перехідних економіках: моногр. / Н. Холод. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2009. – 442 с.
10. Швабій К.І. Довгострокова тенденція розподілу доходів населення в Україні / К.І. Швабій // Фінанси України : журнал. – 2010. – № 1(10). – С. 77-86.

Рецензент: д.е.н., доцент Шубалий О.М.